

Art. 207. [Znęcanie się]

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Jednym z podstawowych zadań prawa karnego w zakresie prawidłowego funkcjonowania rodziny jest doprowadzenie do ograniczenia lub całkowitego wyeliminowania przemocy z życia rodzinnego. Ustawodawca ochronę rodziny przed zjawiskiem przemocy domowej związał głównie z przepisem art. 207 Kodeksu karnego typizującym przestępstwo znęcania się.

Przestępstwo znęcania się godzi w: "podstawowe zasady współżycia w rodzinie, decydujące o jej spójności i trwałości, jest istotnym czynnikiem wpływającym na rozkład małżeństwa i rozbieżności rodziny, a w konsekwencji na osłabienie jej funkcji wychowawczej z dalszymi szkodliwymi tego następstwami dla rozwoju fizycznego, psychicznego i moralnego oraz procesu przystosowania społecznego dzieci i młodzieży" (uchw. SN z 9.6.1976 r., VI KZP 13/75, OSNKW 1976, Nr 7-8, poz. 86; uchw. SN z 25.11.1971 r., VI KZP 40/71, OSNKW 1972, Nr 2, poz. 27).

Za główne dobro chronione w art. 207 KK powszechnie uznaje się rodzinę i jej prawidłowe funkcjonowanie oraz instytucję opieki.

Jednocześnie, jest to przestępstwo o rozbudowanym katalogu ubocznych dóbr chronionych, który co prawda zależy od sposobu zachowania się sprawcy, jednak przeważnie należeć będzie do niego nietykalność cielesna, zdrowie i bezpieczeństwo osobiste, a także cześć członków rodziny.

Ubocznym dobrem chronionym w typie kwalifikowanym zakazu znęcania się określonym w art. 207 § 3 KK jest życie człowieka.

Nie brak jednak poglądów odchodzących od przyjęcia za przedmiot ochrony przestępstwa znęcania się kolektywnego dobra wspólnego, jakim jest rodzina, na rzecz indywidualistycznej koncepcji ochrony dóbr osobistych i majątkowych poszczególnych członków rodziny. Sąd Najwyższy w niektórych orzeczeniach wskazywał, że przedmiotem ochrony przestępstwa znęcania się jest między innymi cześć i godność osobista indywidualnej osoby (wyr. SN z 4.3.1987 r., V KRN 39/87, OSNPG 1987, Nr 8, poz. 105).

Przestępstwa z art. 207 KK polega na znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.

Istotą czynu jest „znęcanie się”, które jest jednak pojęciem szerokim i niedookreślonym i może obejmować różne sposoby zachowania się sprawcy. Katalog tych zachowań jest zatem otwarty. Zdaniem Sądu Najwyższego znęcanie się oznacza działanie albo zaniechanie polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dolegliwych cierpień moralnych (psychicznych),

powtarzających się albo jednorazowych, lecz intensywnych i rozciągniętych w czasie (wyr. SN z 8.2.1982 r., II KR 5/82, OSNPG 1982, Nr 8, poz. 114; wyr. SN z 24.10.2000 r., WA 37/00, Legalis).

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że od strony przedmiotowej pojęcie znęcania się oznacza zazwyczaj zachowanie złożone z jedno- lub wielorodzajowych pojedynczych czynności naruszających różne dobra i systematycznie powtarzających się (wyr. SN z 24.10.2000 r., WA 37/00, Legalis; post. SN z 11.12.2003 r., IV KK 49/03, KZS 2004, Nr 8, poz. 23).

Wyjątkowo jednak za znęcanie można uznać postępowanie wprowadzie ograniczone do jednego zdarzenia, zwartego czasowo i miejscowo, lecz odznaczające się intensywnością w zadawaniu dolegliwości fizycznych lub psychicznych, a zwłaszcza złożone z wielu aktów wykonawczych dokonanych w krótkim czasie (wyr. SN z 30.8.1971 r., I KR 149/71, OSNPG 1971, Nr 12, poz. 238; uchw. SN z 9.6.1976 r., OSNKW 1976, Nr 7-8, poz. 86; wyr. z 27.2.2002 r., II KKN 17/00, OSNKW 2002, Nr 7-8, poz. 55).

O uznaniu za znęcanie się zachowania sprawiającego ból fizyczny lub dotkliwe cierpienia moralne (psychiczne) decyduje ocena obiektywna, nie zaś subiektywne odczucie pokrzywdzonego (uchw. SN z 9.6.1976 r., OSNKW 1976, Nr 7-8, poz. 86; wyr. SN z 6.8.1996 r., WR 102/96, OSPriP 1997, Nr 2, poz. 8).

Zgodnie jednak z przyjętym w orzecznictwie i doktrynie poglądem o znęcaniu decydować będzie nie tylko obiektywna negatywna ocena zachowania sprawcy, ale także jego specyficzne subiektywne nastawienie psychiczne, wyrażające się w zamiarze wyrządzenia krzywd i powodowania cierpienia.

Znęcanie może przejawiać się w dwóch postaciach - fizycznego lub psychicznego. Zachowania te mogą występować samoistnie lub na siebie zachodzić. Do poniesienia odpowiedzialności karnej wystarczy bowiem, aby sprawca wyczerpał swoim zachowaniem jedną z tych form przemocy.

Znęcanie fizyczne polega na zadawaniu bólu fizycznego oddziałującego ujemnie na organizm człowieka. Zadawanie bólu przez sprawcę nie musi jednak się wiązać z uszkodzeniem ciała lub z naruszeniem nietykalności cielesnej. Czasem bowiem o znęcaniu fizycznym decydować będzie sposób traktowania ofiary zmierzający do pogorszenia jej stanu zdrowia (np. głodzenie, narażenie na mróz lub nadmierne ciepło itd.).

Znęcanie psychiczne polega na zadawaniu dotkliwych cierpień, które oddziałują szkodliwie przede wszystkim na przeżycia psychiczne człowieka, na jego samopoczucie. Intensywność wyrządzonych cierpień psychicznych i ustalenie ich miary dokonywane jest przez wymiar sprawiedliwości na podstawie konkretnego stanu faktycznego i okoliczności współistniejących z tym stanem. Przykładowo, za znęcanie psychiczne uznał SA w Katowicach sytuację, w której oskarżony umyślnie uśmiercił zwierzęta należące do jego dzieci. Sąd zauważył, że jego działanie było podyktowane chęcią sprawienia przykrości członkom rodziny, wyrazem zademonstrowania swej siły, poczucia bezkarności i podporządkowania ich swojej woli. Nie ma więc znaczenia, że zastosowana w tym wypadku przemoc skierowana została do otoczenia osób pokrzywdzonych, tj. zwierząt, gdyż miała na celu oddziaływanie na ich świadomość oraz wolę (wyr. są w Katowicach z 22.6.2006 r., II AKa 199/06, KZS 2006, Nr 11, poz. 59).

Znęcanie opiera się głównie na zachowaniach, co do zasady, zabronionych. Ze względu jednak na specyficzny charakter może obejmować również zachowania oceniane pojedynczo, co do zasady, jako legalne, które jednak z powodu nacechowania złośliwością i chęcią upokorzenia ofiary, mających doprowadzić do jej dodatkowych cierpień psychicznych, nabierają walorów znęcania się. Przykładem takich zachowań może być notoryczne sprowadzanie do domu, wbrew woli rodziny, kolegów-alkoholików albo wykorzystywanie swojej pozycji w rodzinie i np. złośliwe wyłączanie energii elektrycznej lub gazu, co uniemożliwia prawidłowe funkcjonowanie rodziny. Najczęściej zachowania, co do zasady, legalne pojawiać się będą w sekwencji czynów połączonych z zachowaniami nielegalnymi, nie można jednak wykluczyć, że samoistne zachowanie legalne sprawcy może być tak przez niego wykonane, że wypełni znamiona przestępstwa znęcania się.

Do określonego w typie podstawowym przestępstwa znęcania z art. 207 § 1 KK dodatkowo dołączono jeszcze dwa typy kwalifikowane, obejmujące przypadki, gdy znęcanie połączone jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa (art. 207 § 2 KK) lub gdy jego następstwem jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie (art. 207 § 3 KK).

Ocena znęcania jako szczególnie okrutnego zależy od właściwości osobistych danego pokrzywdzonego, jego wrażliwości, a także skutków czynu dla jego psychiki i jest związane przede wszystkim z rodzajem i sposobem zachowania podjętego przez sprawcę.

Szczególne okrucieństwo powinno być także oceniane obiektywnie i przyjmowane, gdy sprawca podejmuje takie zachowania, które nie wzbudzają typowo nagannej oceny, jaka towarzyszyłaby zwykłej postaci znęcania się, ale wzbudzałyby szczególną negatywną ocenę związaną z niezwykłą drastycznością i brutalnością zachowania się sprawcy.

O wystąpieniu tego znamienia decydować będzie zatem przede wszystkim sposób zachowania się sprawcy.

W wypadku kwalifikowanego znęcania się, o którym mowa w art. 207 § 3 KK, oprócz ustalenia związku przyczynowego między aktami znęcania się a targnięciem się ofiary na swoje życie niezbędne jest ponadto ustalenie, że sprawca tego przestępstwa następstwa swojego czynu co najmniej mógł przewidzieć. Przestępstwo opisane w art. 207 § 3 KK jest bowiem tzw. przestępstwem umyślno-nieumyślnym, co oznacza, że sprawca umyślnego znęcania się określonego w § 1 poniesie surowszą odpowiedzialność z § 3 tegoż przepisu tylko wtedy, jeśli skutek swego czynu w postaci co najmniej usiłowania samobójstwa ofiary przewidywał albo mógł przewidzieć.

Przestępstwo znęcania może być skierowane tylko człowiek należący do jednej z czterech wymienionych w art. 207 KK kategorii osób, tj. osoba najbliższa, osoba pozostająca w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy oraz osoba nieporadna albo osoba małoletnia. Tak więc ofiarami znęcania mogą się stać także osoby spoza kręgu rodzinnego sprawcy, tj. niemieszczące się w kategorii osoby najbliższej, wystarczy bowiem, aby zaistniał stosunek zależności od jakiegokolwiek osoby lub by pokrzywdzony był osobą małoletnią albo nieporadną.

Stosunek zależności to taki stan, w którym sytuacja jednej osoby (materialna, zdrowotna lub choćby tylko psychiczna) uzależniona jest od sprawcy. Stosunek zależności zachodzi wówczas, gdy pokrzywdzony nie jest zdolny, z własnej woli, przeciwstawić się znęcaniu i znosi je z obawy przed pogorszeniem swoich dotychczasowych warunków.

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy
w Rodzinie „Niebieska Linia” na zlecenie Państwowej
Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
801 12-00-02 (płatny pierwszy impuls)

Osobą nieporadną jest taka osoba, która z powodu swych właściwości fizycznych (podeszły wiek, kalectwo, obłożna choroba) lub psychicznych (upośledzenie umysłowe, niedorozwój) nie ma możliwości samodzielnie ani decydować o swoim losie, ani zmieniać swojego położenia.

Małoletnim jest osoba, która nie ukończyła lat 18, chyba że wcześniej uzyskała pełnoletniość przez zawarcie związku małżeńskiego.

Wszystkie typy przestępstwa znęcania są występkami (odpowiednio), ściganymi z oskarżenia publicznego z urzędu.